

תרחיש לעתיד: מדינת ישראל בשנת 2020

מה יהיה מחיר קיומה של מדינה פלשתינית?

פול גיניבסקי

שהעניקו דחיפה לרעיון הציוני לא פחות מפעילותה של ההסתדרות הציונית בשטח ובתחום הדיפלומטי.

ב-1893, עוד לפני הרצל, תיאר אלחנן לייב לוינסקי את המדינה היהודית כמרכז הרוחני של העולם היהודי, באוטופיה שכתב: **מסע לארץ-ישראל בשנת ת"ת לאלף השישי** (2040). אדמונד אייזלר, בספרו *Ein Zukunftsblick* (שראה אור ב-1885) חזה מראש את ההתנפלות של כל המדינות השכנות על "יהודה". גם חיים (הנרי) פריירה מנדס חזה ב-1899 את המלחמות עם הערבים, את העלייה ההמונית לארץ-ישראל ואת התפתחותה המופלאה של ישראל, כשירושלים בירתה היא המרכז שממנו יוקרן שלום על כל העולם (ראה את ספרו *Looking Ahead*).

גם כתב שורות אלה, בחיבורו **מדינת ישראל בשנת 2020**, צפה את עתיד המדינה ואת התוצאה – המפתיעה ממבט ראשון, אך מתקבלת על הדעת בהרהור שני – של הסכסוך הערבי-ישראלי, וכיצד תשרוד ישראל לבסוף אחרי המדינה הפלשתינית – אבל באיזה מחיר!

כשאנו מתבוננים במזרח התיכון של ימינו – ואנו עכשיו בשנת 2045 – אנו רואים שלפני מחצית המאה, כשכל העולם היה שקוע בקדחת הכניסה לאלף השלישי, התקיימו כבר כל היסודות שהובילו למלחמה האחרונה בין ישראל לערבים בשנת 2005, ולהקמתה של "הקונפדרציה" בשנת 2020. אבל יהיה צורך עדיין בהתנגשות חסרת-תקדים בין הערבים לישראל, ובהרס מוחלט של חיפה, טריפולי, בגדד ורכוש עצום, אסונות שאפשר היה למנעם לו משלה התבונה בכיפה לפני כן, כדי לחבר את המרכיבים של מצב שהיה קיים פוטנציאלית כבר 25 שנה קודם לכן.

אלכסיס דה-טוקוויל ניסח את הכלל הזה בזמנו: "אנשים מונעים על-ידי תאוות ועל-ידי אינטרסים". הפסיכולוגים מוסיפים: "על אינטרסים אפשר תמיד להגיע לעמק השווה; על תאוות – לעולם לא".

בואות, אמונה באוטופיות, בדיות פוליטיות ועתידינות – לכולן תפקיד לגיטימי במדע המדינה, וכולן מילאו תפקיד זה או אחר לכל אורך ההיסטוריה.

צפי – ושרטוט – של עתיד "שאי-אפשר לחזותו", מצריכים בחינה מדוקדקת של המציאות הנוכחית. זה יאפשר לנו, במקרה הטוב, להימנע ממכשלותיה ולנצל את ההבטחות הטמונות בה.

כל תבניות העתיד שחוותה האנושות בעבר, ושהאנושות עתידה לחוות אותן בדורות הבאים נחזו מראש על-ידי אוטופיסטים. טלו, למשל, את החברה האידיאלית שתיאר אפלטון בספרו **הרפובליקה**, וכן מודלים שונים של ג'רדן עלי-אדמות באגדות יוון, ארצות הצפון, הקלטים והערבים. במאה השבע-עשרה עיצב גיימס הרינגטון את המחשבה הפוליטית באנגליה, פשוטו כמשמעו. אלדוס הקסלי הצביע על המכשלות הטמונות גם בטוב שבעולמות. ז'ול ורן היה ממציא שתיאר אפשרויות שלא היו נהירות כלל לרוב האנשים. בימים שבהם הטכנולוגיה והמרכיבים של הצוללת והרקטה לירח היו בגדר אפשרות גרידא, הוא העז להעלות אותם על הנייר, עוד לפני שעשו זאת המהנדסים.

גם למדינה היהודית היו חוזים ומבשרים רבים עוד לפני הקמתה. תיאודור הרצל חזה את המדינה בספרו **מדינת היהודים** (שפורסם ב-1896 ו**באלטנוילנד** 1902¹) – ספרים

הסופר והעיתונאי **פול גיניבסקי**, תושב צרפת, חיבר יותר מעשרים ספרים על ישראל ועל הסכסוך הערבי-ישראלי, וביניהם: *Prehistoire de l'Etat* (1891); *De Massada a Beyrouth* (1902); *Etre Israel* (1979); *Politique* (1983); *International, Defense National* (בצרפת); *Rivista di Studi Politici Internazionali* (באיטליה) ו-*Midstream* (בארצות-הברית). פ"ג כתב בעבר גם **בתיב**.

¹ ד"ר בנימין זאב הרצל, **מדינת היהודים** (1891); **אלטנוילנד** (1902). שני הספרים פורסמו בעבר רית בהוצאות רבות, וכן בכרך אחד (תל-אביב: הוצ' ניומן, 1960).

האינטרסים הגיעו בסופו של דבר לעמק השווה, אחרי שהטילים השתיקו סופית (אולי מפני שהרגו!) את התאוות של הישראלים ושל הערבים גם יחד.

תוצאותיו של תהליך אוסלו

אחרי הקמתה של מדינת פלשתיין וההכרה בה מצד ישראל, התגשמו התחזיות הפסימיות ביותר שנשמעו מאז החתימה על הסכמי אוסלו ב-1993. מוכרחים להודות במובן מאליו: אוסלו לא היתה אלא תכסיס מלחמתי, מבוא הרסני.

הארגונים הערבים הפלשתיניים שהעולם שכח אותם הוקמו מחדש בדמשק, בטהרן ובמדינת פלשתיין עצמה: "החזית העממית לשחרור פלשתיין" של אחמד ג'יבריל, "החזית הדמוקרטית" של נאיף חוואתמה והחמאס. הפת"ח התפלג לשתי סיעות: "פת"ח-יאסר ערפאת", לזכרו של המנהיג ההיסטורי, ו"פת"ח-פארוק קדומי", על שמו של המנהיג שזכה באמון מצד כמעט כל חברי הפת"ח הישן. אש"ף התארגן מחדש על בסיס תכנית שלא השתנתה מאז 1974. מרכיביו של אש"ף נחלקו ביניהם רק בשאלה באיזו דרך להגשים את היעד המשותף – בדיפלומטיה או בפעולה צבאית. בינתיים תבעה המדינה הפלשתינית לספח אליה את יפו, את עכו, את נצרת ואת הגליל המערבי, בתמיכה לתביעתם של 800 אלף ערביי ישראל שרצו לחזור אל המולדת. תהליך זה תואר עוד ב-1988 על-ידי מורד עיסא בהלול, דובר אש"ף:

"הדינמיקה שתפתח אחרי הקמתה של המדינה הפלשתינית תשפיע על המצב בשטחים הכבושים מאז 1948, כלומר, בישראל עצמה. הדבר אפשרי על-ידי הגדרה עצמית של האזורים הישראליים שיש בהם רוב ערבי, הגליל למשל, ועל-ידי סיפוחם למדינה הפלשתינית".²

מנקודת-ראות היסטורית אין נפקא מינה שהתהליך הזה נמשך 15 שנה, אחרי שישראל פינתה את יהודה ואת שומרון, ואחרי הקמתה של מדינת פלשתיין. מדינת פלשתיין תבעה גם לשנות את האמנה משנת 2001 בקשר לשיבת הפליטים הערבים. הם קיבלו כבר את זכות השיבה למדינת פלשתיין, ועכשיו יש להרשות להם להתיישב במדינת ישראל עצמה.

כל מדינות ערב תמכו בתביעות מתונות ומינימליות אלה. לוב אף הרחיקה לכת, ותבעה בגלוי להחזיר את כל יהודי ישראל לארצות מוצאם. קולונל קדיאפי הסביר את עמדתו ב-1996, בעיקר בריאיון ללה פיגרו:

"לגרום להיעלמותה של ישראל אין פירושו לגרום להיעלמותם של היהודים... אני מזמין אותם לחזור הביתה... לכל מקום: ללוב, לאפריקה, לרוסיה, ואפילו לאלסקה".³

גם החמאס, הגייהאד האיסלאמי ואירן פעלו למען השמדתה של ישראל. ב-4 ביולי 1997 הכריז האיטוללה מוחמד זידי, העומד בראש מערכת המשפט האירנית, כי "יש לחסל את ישראל, מפני שהיא פעלה נגד האיסלאם ונגד

נביא האיסלאם".⁴ אפילו מצרים שוחרת השלום הביעה עמדה, שנוסחה על-ידי הנשיא חוסני מובארכ ב-25 באפריל 1997: החזרת אוסר-רשרש (אילת הישראלית) "בהיותה חלק משטח מצרי, שלעולם לא נוותר עליו", וכן שטח של 1,500 קמ"ר בנגב (כך פורסם ביומון אל-ואסט, שאף צירף מפה של התביעות). מצרים חיבת "לבחון מחדש את האמצעים לשחרור האדמה הכבושה", נוכח "יסירובה של ישראל אפילו לעיין בבקשה".⁵

לפתע התחורר שיריבותיה של ישראל לא סטו כהוא זה מהתכנית שלפיה פעלו עוד לפני הקמת מדינת פלשתיין. הם הצהירו על כך בצירופי מילים שונים, שכולם הסתכמו בסופו של עניין באותו הדבר.

השייח' עבדל חמיד אל-סאייח', יושב-ראש המועצה הלאומית הפלשתינית, אמר ב-1988 לעיתון כוייטי, שהקמתה של מדינה פלשתינית בגדה המערבית וברצועת עזה אינה סותרת את התכנית לשחרר בהמשך "את כל פלשתיין":

"ימה שאפשר להוציא מהם עכשיו, יש לקחת, ואחר כך לדרוש את היתר... הנהגת אש"ף פועלת לשחרור כל פלשתיין, אבל עקב אילוצים בינלאומיים, עלינו להביא בחשבון מה ניתן להשיג היום, ולהגשים את מטרותנו הקדושה בשלבים".⁶

כעבור עשר שנים, ב-1998, אמרו ראשי הרשות הפלשתינית האוטונומית דברים דומים. אבו עלי שאהין, למשל, הממונה על ההספקה, נאם בחברון ואמר:

"הסכם אוסלו היה ההקדמה לרשות הפלשתינית, והרשות הזאת תהיה ההקדמה למדינת פלשתיין, והיא, מצדה, תהיה ההקדמה לשחרור כל פלשתיין".⁷

פיצל אל-חוסייני, הממונה על תיק ירושלים ברשות הפלשתינית, אמר דברים דומים:

"אם ישראל תתעקש לא להכיר בריבונות הפלשתינית בירושלים המזרחית, תהיה לפלשתינים הזכות לתבוע את זכויותיהם מהנהר [הירדן] עד הים [התיכון]".⁸

גם האני אל-חסן, חבר הוועד המרכזי של פת"ח, אמר: "הקרוב על השחרור ימשך עד לשחרור כל פלשתיין. פלשתיין היא אחת, ואינה ניתנת לחלוקה".⁹ באותה רוח התבטא גם סעדי אל-קרנאז, חבר המועצה המחוקקת הפלשתינית:

"המאבק שלנו דרוש עדיין, ואנחנו נמצאים רק בתחילת הדרך. המלחמה שלנו נגד ישראל ונגד היהודים לא הסתיימה, והיא תסתיים רק עם הקמתה של מדינת פלשתיין בכל שטחה של פלשתיין".¹⁰

תביעות אלה מצאו להן אוזן קשבת במערב. ב-28 בספטמבר 2004 סיכם שר-החוץ של צרפת את תחושתו של האיחוד האירופי: "השאיפה לחזור ליפו ולנצרת אינה תביעה מופרזת". האם ניסח מחדש, וביודעין, את דברי קודמו, שאמר ב-1973, בזמן מלחמת יום כיפור, כי "החזרה הביתה אינה מהווה תוקפנות בלתי-צפויה"? אז יעצו

² Valeurs Actuelles, 14 March 1988.

³ לה פיגרו, 18 בנובמבר 1996.

⁴ BBC, סוכס שידורים מהעולם, 5 ביולי 1997. מצוטט על-ידי ועדת האו"ם לזכויות האדם, מסמך E/CN.4/Sab. 2/1997/NG 0/15, מ-31 ביוני 1997.

⁵ אל-ואסט, לונדון, 5 באוגוסט 1997. מצוטט על-ידי Menahem Gouray, "Quand Mubarak revendique Eilat," Actualit juive, 26 February 1998 (ראו בעניין זה גם את מאמרו של יוסף בודנסקי, "הט"ריו של מובארכ – הנגב כילה למלחמה", נתיב 5/97, עמ' 16; המערכת).

⁶ א-סיאסה, 21 בדצמבר 1988, Le Soir, בריסל, 28 בדצמבר 1988.

⁷ אל-חיאת אל ג'ידיה, 4 בינואר 1998. צוטט על ידי Steven Emerson, "The Peace Process, the PLO, and Clinton Administration Policy," The Investigative Project, Washington, 11 March 1998, pp 57-58.

⁸ אל-חיאת אל ג'ידיה, 28 בנובמבר 1997; אמרסון, שם, עמ' 60.

⁹ אל-חיאת אל ג'ידיה, 31 בדצמבר 1997; אמרסון, שם, עמ' 58.

¹⁰ הטלוויזיה של הרשות הפלשתינית, 2 בדצמבר 1997; אמרסון, שם, עמ' 59.

אותה מחדש. ארצות-הברית ריכזה את הצי השישי במזרח הים התיכון.

מלחמת 2005

קצרה וההרסנית מכל המלחמות בין ישראל לערבים פרצה ב-29 בנובמבר 2005. המלחמה תאמה את התרחישים של הפרשנים שחזו במשך השנים שקדמו לה את הנפץ הפלשתיני, וגם נבדלה מתרחישים אלה. סוריה היתה הראשונה שפתחה באש, ושיגרה את כל הכוח המשוריין שלה להתקפה על רמת-הגולן. ישראל לא הופתעה ברמה הטקטית, אבל מזג-האוויר החורפי, על הערפל, הגשמים והשלג בחרמון, שיבשו את פעולת חיל-האוויר שלה. הסורים התקדמו, במחיר אבדות כבדות מאוד, והגיעו לנקודות שונות על שפת הרמה. קצרין, בירת הגולן הישראלי, נמחתה מעל האדמה בהתקפות טילי "סקאד".

במקביל התערב גם החיזבאללה בלבנון. הם פתחו באש על הגליל בטילי קטיושה רוסיים, בארטילריה ובטילים אירניים. גם הצבא הפלשתיני פתח באש. לצבא הפלשתיני לא היו שריון או חיל-אוויר, אבל 100 אלף אנשי המשטרה והמיליציות הצבאיות היו חמושים היטב בטילי נ"ט וני"מ. המאגר נבנה במשך שבע שנים. הנשק הוברח דרך הים ודרך מנהרות שנחפרו מתחת לגבול עם סניי, או יוצר במקום. מיריחו ועד גבול סוריה-לבנון תקפו מאות חבורות של אנשי קומנדו את אגפיהם של הטורים המשוריינים של ישראל שגויסו ונעו לעבר חזית הצפון. כחמישה-עשר מסוקים ומטוסי תובלה ישראליים הופלו, ועשרות טנקים הושמדו. ישראל נאלצה להפנות טנקים ומסוקי תקיפה לדיכוי אנשי הקומנדו הפלשתינים. בה בעת, פתחו הפלשתינים וערביי ישראל באינתיפאדה נרחבת, לאורך כל גבולותיה של ישראל ובתוכה, וידו אבנים, בקבוקי תבערה ופצצות "על כל מה שיהודי וז", בהתאם להנחיות "פיקוד האינתיפאדה", שהוקם מחדש לפי הדגם של 1987-88.¹²

המתקפה הצבאית של הערבים נתמכה בפעילות מדינית נרחבת. ערב הסעודית, אירן ועירק הכריזו מיד על אמברגו נפט מוחלט, שיוסר רק אחרי שכל המדינות ינתקו את יחסיהן עם ישראל ויחדלו לספק לה ציוד צבאי. ארצות-הברית קיבלה איומים שיופעלו נגדה "מזוודות" של נשק גרעיני. בימי המשבר שקדם למלחמה חידש המערב את מאגרי הנשק שלו, אבל המלאי לא יכול היה להספיק ליותר משלושים יום.

על קירות המטרו בפריס הופיעה שוב הסיסמה מימי משבר הנפט ב-1973: "אנחנו יכולים להסתדר בלי יהודים, אבל לא בלי נפט". ב-30 בנובמבר 2005 הודיעה ארצות-הברית על תמיכתה המלאה בישראל, בהתאם לתנאי ההסכם הצבאי שבין שתי המדינות. כל מדינות אירופה סירבו – כמו ב-1973 – להרשות למטוסי הרכבת האווירית האמריקנית לתדלק בשטחן. אבל ארצות-הברית החזיקה מחסנים צבאיים גדולים בתורכיה, וזו הרשתה לחיל-האוויר הישראלי לפעול מבסיסים בשטחה ובמרחב האווירי שלה.

ב-1 בדצמבר 2005 הימרה הקואליציה הערבית על כל הקופה. עם שחר שוגרו ברזימנית עשרות מטחי טילים

לישראל לקבל את התביעות "הסבירות" האלה ולהחזיר את "יפו הכבושה" ואת נצרת, "העיר הראשית של הנוצרים בפלשתיין", כדי לא לסכן את תהליך השלום שכבר אפשר להסדיר חצי מהבעיות, וליצור אווירה של אמון בין ישראל לפלשתיין. הדבר נשמע הגיוני עוד יותר לאחר שאש"ף התחייב – כתרומתם של הפלשתינים לאווירת האמון – לבטל סעיפים מסוימים באמנה שלו מיד לאחר שישראל תיסוג מהגליל.

פלשתיין כינסה ועידה בינלאומית (בהיעדרן של ארצות-הברית, ישראל ומיקרוניזיה) כדי לבחון את ההיבטים העיקריים של המשבר שנגרם עקב קשיות עורפה של ישראל:

- 1) סירובה של תל-אביב לשאת ולתת על תכנית משלימה למען שלום צודק, מקיף וסופי, שלפיה תוקם מדינת פלשתיין מאוחדת, חילונית ודמוקרטית, שבה יוכלו יהודים, ערבים ונוצרים לחיות בשלום.
- 2) סירובה של תל-אביב להשתתף בתכנית החזרת יהודים לארצות מוצאם.
- 3) סירובה של תל-אביב לפרק את מאגר הנשק הגרעיני שלה ללא דיחוי.
- 4) סירובה של תל-אביב לשים קץ לדיכוי העקוב מדם של ההפגנות השלוות של הפלשתינים בירושלים, בנצרת, ביפו ובגליל בידי הכת הצבאית שלה.

ואכן, הנחת פצצות באוטובוסים ובמרכולים, ותקיפת עוברי-אורח ברחובות ירושלים ותל-אביב הפכו תופעות יומיומיות, וגרמו למותם של 150 איש בחודש אחד. האו"ם קיבל החלטות אחדות המגנות את ישראל והחוזרות על החלטות קודמות, ובייחוד על ההחלטה מ-20 בדצמבר 1965 המכירה "בלגיטימיות המאבק של עמים הנתונים לשלטון קולוניאלי לזכות הגדרה עצמית ועצמאות", ולניסוח מ-15 בדצמבר 1970, המכיר בזכותם של עמים אלה "להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותם". האו"ם גם גינה את ישראל על שהיא מחזיקה בנשק גרעיני, אחרי שעירק דרשה "להכיר בכך שההתחמשות של ישראל מהווה איום על השלום ועל הביטחון הבינלאומי". נציג ישראל נשא נאום, וביטא את דברי קודמו, יהודה צ' בלום, שכוחם יפה עד היום:

"אויביה של ישראל נמצאים במצב של אדם שיש לו טינה כלפי שכנו, והוא מחליט, ביחד עם אחדים מידידיו, 'לגמור אותו'. הם משיגים כלי-נשק: מכונות-ירייה, רימונים, חומר-נפץ, פגיונות. אבל בעוד הם עסוקים בהכנותיהם, הם שמים לב שהקרבת המיועד מחזיק באקדח להגנה עצמית. נרגזים מאוד על השתצנות שלו, מחליטים הרוצחים להתלונן במשטרה, כדי שזו תחרים את האקדח שלו. הרי לא יעלה על הדעת שמישהו יתנגד להם. צריך לאפשר להם לבצע את מלאכתם בלי להסתכן, ובלי שהאדם שגורלו נחרץ יתנגד להם".¹¹

באווירה זו, של מתח רב, גייסו סוריה ועירק את צבאותיהן. מצרים קירבה אל הגבול שלוש דיוויזיות מוטסות, כדי להגן על סיני מפני ניסיון של ישראל לכבוש

¹¹ Yehuda Z. Blum, For Zion's Sake (New York: Herzl Press, 1987).

¹² תרחיש דומה למדי תור-אר בדוח שהגיש לקונגרס האמריקני ב-10 בדצמבר 1996 ג'ים סקסטון, חבר הקונגרס מניו-ג'רזי ומנהל "כוח המשימה הרפובליקני על טרור ולחמה לא-קוננור-נציונלית". צוטט עלידי Rachel Israel, "Scenario du Present," L'Information Juive, February 1997, p. 7.

מסוריה לעבר חזית הצפון, ומעירק – לעבר החזית המזרחית. מערכת הני"מ "חץ" הישראלית (שהיתה מבצעית מ-2002) פעלה. כל טילי ה"יסקאד" x אוכנו עם שיגורם, יורטו, וכמעט כולם הופלו מעל שטח האויב. אבל טיל אירני אחד, שהיה חמוש בראש-נפץ גרעיני, הגיע לחיפה, וטילים עירקיים אחדים שהיו חמושים בראש-נפץ ביולוגיים וכימיים, הגיעו למזרח תל-אביב, לרמת-גן ולאזור לוד. התהווה ריבוי שהשתר לא אפשר להעריך מיד את הנוזקים שנגרמו, אבל מניין הקרבנות שנעשה כעבור שלושה שבועות העלה שהיו 250 אלף הרוגים ויותר מ-300 אלף פצועים, נכים ונפגעי גזים מרעילים. אולם מערכת ההתגוננות מפני חומרים כימיים וביולוגיים פעלה...

ישראל הגיבה מיד. 15 שניות אחרי שטילי האויב יצאו מכני השיגור שלהם, השמיעה ישראל תגובה חד-משמעית: כל התקפה בנשק להשמדה המונית על האוכלוסייה האזרחית של ישראל תיתקל בתגובה הולמת. עקרון ההדדיות המוחלטת הוגדר 15 שנה קודם לכן על-ידי בנימין נתניהו, וממשלת האחדות הלאומית בראשותו של בני גבין הפעילה אותו הלכה למעשה. לישראל היו לויינים מתוצרתה בחלל החיצון, והם סיפקו הנחיה מדויקת להפליא למערכות השיגור הגרעיניות שלה, שכבר שנים אחדות קודם לכן כוונו לעבר המטרות שיועדו לטילים הגרעיניים של ישראל. נמל טריפולי, אזור התעשייה של דמשק, כל הכורים הגרעיניים של אירן ורוב מפעלי החימוש שלה, וכן מסופי הנפט העירקיים של עירק, הושמדו בתוך שעה. בה בעת חזר חיל-האוויר הישראלי על המבצע שלו מ-1967 נגד שדות-התעופה הצבאיים של סוריה, עירק, אירן ולוב, והשמיד על הקרקע 80 אחוזים מחילות-האוויר של האויב.

הלחמה הגרעינית, הביולוגית והכימית נמשכה פחות משלוש שעות. מועצת הביטחון החליטה על הפסקת-אש מיידית, וכל הצדדים הלוחמים צייתו עוד באותו היום. למחרת הציעה ישראל הסכם לפירוק כל הנשק להשמדה המונית שנותר באזור, כולל הנשק שלה עצמה, וכל הצדדים הלוחמים קיבלו את ההצעה.

השלוש של 2010

המשא-ומתן שהביא להסכם השלוש ב-2010 ידוע היטב, ואין צורך לחזור עליו כאן. הסכם שלום זה התאפשר רק מפני שעצמתן הצבאית של עירק, סוריה ואירן הושמדה כליל, ועמה נעלמה גם יכולתן להפעיל לחצים פוליטיים. אבל ההסכם התאפשר ביחוד בגלל התפתחויות אחדות שהבשילו. מה שנראה בעינינו כשינוי פתאומי ובלתי-צפוי הוא במקרים רבים שיאה של הבשלה איטית ובלתי מורגשת.

ההתפתחות החשובה ביותר התרחשה מיד אחרי סיום הסכסוך. ענני הפטריות הגרעיניות עוד לא הספיקו להתפזר, והסיוע ההומניטרי הבינלאומי עוד נפרק מגלי מטוסי התובלה הענקיים מדגם "גלקסי", שעד אז הביאו עמם מים נקיים, ובבגד עלה לשלטון משטר חדש. הצעד הראשון של שלטון זה לא היה דיכוי, אלא הכרזה על בחירות דמוקרטיות. התופעה התפשטה במזרח התיכון כאש בשדה קוצים, והאירה לפתע את המזרח התיכון החרב. בכל המדינות שעד לפני שבועות מעטים היו נתונות לשלטון

רודני, עקוב מדם או ליברלי, כונו עכשיו משטרים דמוקרטיים. הממשלות החדשות הכריזו על הפסקת היבוא של נשק להשמדה המונית, ואפילו של נשק קונוונציונלי מתוחכם יותר. המאורעות אימתו את הניתוח שנעשה בישראל, שאיראפשר להשיג שלום עם מדינות לא דמוקרטיות, ושהמעבר דחה אותו תמיד בזלזול בטענה שזהו רעיון של "קיצונים ימניים" בליכוד.

עומק האסון הביא לניצחונם של העמים ולתבוסתם של משטרים מסוימים, ולמעשה – לניצחון כולם. תחזיות שנראו אוטופיות עשרים שנה קודם לכן נעשו לפתע משמעותיות. אפילו פוליטיקאים "שמאלנים" אחדים בישראל הבינו סוף סוף שבעיות המזרח התיכון ייפתרו רק אם יימצא פתרון לבעיות העוני, המחלות, האנאלפביות וההפליה, והיסודנות אינה רק תופעה דתית, אלא צורה של מחאה חברתית. אולם כל עוד הרודנים נהנו מתמיכת חלק ממדינות המערב, לא היה מי שירים קול למען שלום אמת. אלה שבעיניהם המילה "שלום" לא היתה אלא תעלול, מסך עשן שמאחוריו יש להסתיר את הכוונה האמיתית – השמדת ישראל, לא היו מעוניינים כלל לשים קץ לעוני או למחלות, ואף לא לחסל את האנאלפביות של העמים שהם דחפו לעבר המלחמה נגד ישראל.

אבל ב-2010 הכול השתנה. עם סיומם של מעשי האיבה, לא חשבה ישראל כלל על נקמה. כולם – מהמערב ועד גבול הודו – חשו רווחה עצומה. העיתונות המערבית, שבמשך עשרות שנים תקפה את ישראל בקול-קולות, התבוננה בפליאה. עיתונאים מצאו את עצמם בלי עבודה, פשוט כמשמעו. המלחמה הקצרה והנוראה נקראה בישראל "מלחמת השלוש", מפני ששחררה את ישראל מאיומי שואה חדשה. ראוי לציין שבמדינות ערב קיבלה המלחמה שם דומה למדי: "מלחמת השחרור". היא שחררה את עמי ערב משיעבוד לתאוות הרס ולמרוץ חימוש שכרסם ברקמת חייהם למען תאבונם של זרים, שבשבילם התעצמות צבאית פירושה הזמנות, רווחים ומקומות עבודה.

להתפתחות שהסתיימה ב-2010 קדמה היסטוריה ממושכת, וקודם כול ברובד הערבי-ציוני. הציונים והתנועה לעצמאות הערבים, שהיו מאוחדים במאבקם נגד השלטון העות'מני, עשו ביניהם שלום עוד ב-1918. "החלוצים שלנו יהפכו את ארץ-ישראל לארץ זבת חלב ודבש. אנחנו לא נפגע בשכנינו. נעזור להם לנהל חיים מלאים ועשירים יותר מאשר בעבר", הכריז ד"ר חיים וייצמן.¹³ עמיתו הערבי, האמיר פייצל, לימים מלך עירק, חזר על דבריו:

"אנחנו משוכנעים שהערבים והיהודים הם גזעים קרובים מאוד זה לזה. הם נמצאים במצב שבו הם יכולים לנקוט ביחד את הצעד הראשון לקראת הגשמת האידיאלים הלאומיים שלהם. אנו פועלים ביחד כדי לבנות מחדש את המזרח התיכון, ושתי התנועות שלנו משלימות זו את זו. התנועה היהודית היא תנועה לאומית ולא אימפריאליסטית, והתנועה שלנו היא תנועה לאומית ולא אימפריאליסטית. יש בארץ-ישראל די מקום לשני העמים. אני מאמין שכל אחד מהם זקוק לתמיכת רעהו כדי להגיע להצלחה אמיתית".¹⁴

¹³ Aharon Cohen, *Israel and the Arab World* (London: W. H. Allen, 1979), p. 138.

קולונל ת"א לורנס, שהיטיב לראות את האירועים מנקודת-ראות של ידיד מושבע של העניין הערבי, העיר ב-1920 כי הצלחתו של המפעל הציוני "עשויות להיות תוצאות בעלות חשיבות עצומה לעולם הערבי. העולם הערבי יגלה שיש מקור של טכנולוגיה שיבטל את תלותו באירופה המתועשת".¹⁵

ארץ-ישראל היתה אז, ומאז 1917, תחת שלטון בריטי. היהודים והערבים היו עתידים להיאבק זה בזה בחריפות. אף-על-פי-כן, זמן קצר לפני הכרזת העצמאות של ישראל ב-1948, נשא ונתן עבדאללה, מלך ירדן, עם גולדה מאיר, שהיתה אז חברה ב"ממשלת הצללים" הציונית, בניסיון לצמצם ככל האפשר את המלחמה הממששת ובאה. המלך הערבי הביע אז את עיקרי אמונתו במילים אלה:

"אני מאמין שההשגחה האלוהית החזירה אתכם לכאן – אתם עם שמי שהיה בגלות באירופה והיה שותף לגדולתה, והאל החזיר אתכם למזרח השמי הזה, הזקוק לידע וליזומה שלכם. בעזרתכם יוכלו העמים השמיים לשקם את תהילתם העתיקה. הנוצרים לא יעזרו לנו, מפני שהם בזים לעמים השמיים. אם לא נלכד את מאמצינו כדי לעזור לעצמנו, איש לא יעזור לנו".¹⁶

עבדאללה המלך חזה נכונה. שישים שנה מוקדם מדי.

השינויים באירופה

בשנים שקדמו למלחמת 2005 החלה גם באירופה התפתחות איטית. בסוף המאה העשרים נתפס "תהליך השלום" בחוגים רחבים בקהילה הבינלאומית כמחויבות של ישראל להיכנע לדרישות אויביה. כשישראל צייתה, הוענק לה עידוד מילולי בן-חלוף. במלחמת המפרץ, ב-1991, כאשר ה"סקאדים" העירקיים הומטרו על תל-אביב, ישראל נמנעה מתגובה, כדי לא להביא לפירוק הקואליציה האנטי-עירקית. בתמורה לכך זכתה ישראל לתשבחות פה-אחד, מאחר שאימצה לעצמה את העמדה היהודית המסורתית ההולמת מדינה של יהודים: היא הפנתה גם את הלחי השנייה. כשישראל התקוממה מול תכתיבים של אש"ף, או של האו"ם, או של משרד-חוץ כלשהו, הענישו אותה קשות על "התפרעותה".

האגבור האנטי-ישראלי היה פרי אינטרסים: התחשבות במשקלן של מדינות ערב, בשוקי נשק ובנפט. מדינת היהודים הפכה ליהודייה של המדינות, השעיר לעזאזל שעליו מטילים את כל החטאים, המהלך עמוס בחטאי אחרים כדי שהיחסים בין מדינות ערב למדינות הלא-יהודיות יהיו הרמוניים יותר. הדרישות שהוגשו למדינת ישראל לא הוגשו לשום מדינה אחרת בעולם: לפעול בראש ובראשונה למען האינטרסים של אויביה. מה שהותר לכל מדינה אחרת, נאסר על ישראל. נאסר עליה להגן על עצמה או להשיב מכה על מכה. אבא אבן, לשעבר שר-החוץ, שבימים ההם עוד לא נחשב בעיני אחדים ל"סופר יונה", תיאר את המצב בצורה שנונה: האו"ם מוכן להצביע בעד כל החלטה, כולל הצהרה שכדור-הארץ שטוח, בתנאי שהיא עולה בקנה אחד עם רצונה של הליגה הערבית.

אבל עמדות אלה החלו לספוג ביקורת חריפה כאשר התברר שנשק להשמדה המונית בידי משטרים רודניים מהווה סכנה. אנשי צבא אירופיים שמו לב – לפני הפוליטיקאים – שלישאל ולמערב, כמו לעמי ערב, יש אינטרסים משותפים בטווח הארוך. ב-1981 גינה המערב את ישראל על הפצצת הכור הגרעיני העירקי, "אוסיראק". ב-1991 הבינו אותם אנשי מערב ממש מה עלול היה לקרות במלחמה זו אילו היה אז לצדאם חוסיין נשק גרעיני, אך סירבו להודות בכך. הם ראו אפוא לנחוץ ולנכון לפרוק את מאגר הנשק האסטרטגי של עירק. לימים התברר שהשוויון במאזן הצבאי שביקשו אויבי ישראל להשיג (למעשה, הכוונה היתה להשגת עליונות) היווה גם איום פוטנציאלי על המדינות השוכנות לחופו הצפוני של הים התיכון. שוויון כזה במאזן הצבאי היה חושף, בטווח הארוך, את אתונה, את אנקרה ואת רומא לסיכונים לא פחות מאשר את ירושלים ואת תל-אביב. מאגרי הנשק להשמדה המונית הסלימו את ההשלכות של סכסוכים מקומיים בזירה הבינלאומית, מאחר שהיוו פיתוי למנהיגים המשולחבים ביותר לפנות לפתרונות קיצוניים.

במערב החלו להבין ששלום בין ישראל לפלשתינים לא יצנן את התלהבותם של היסודנים, לא בשכונתה של ישראל ולא במרחב העצום המשתרע מהאוקיינוס האטלנטי עד הודו. מטרתם המוצהרת של החמאס, של החיזבאללה ושל הג'יהאד האיסלאמי לא היתה כלל שלום עם ישראל, ואף לא "שחרור" חלקים אלה או אחרים משטחיה. המטרה היתה השמדה מוחלטת של ישראל. וזו רק אחת ממטרותיהם הפוליטיות, הדתיות והתרבותיות. לאחר שישראל תיעלם מעל המפה, ימשיכו היסודנים לנהל, בלהט שלא ידעך, את מאבקם לחיסול "הרשע", והיו ביניהם גם כאלה שהרחיבו את מטרותיהם מעבר לעולם הערבי-איסלאמי. אחד ממנהיגי הג'יהאד האיסלאמי בעזה אמר לעיתונאי ישראלי: "אנו שואפים לשנות את כל העולם ולאסלם אותו בכוח הנשק שלנו".¹⁷ ושייח' סמייר אבו אסד ציין, בריאיון לכתב-העת Cahiers de l'Orient (היוצא לאור בפריס), כי

"הקוראן אוסר על מוסלמי בתכלית האיסור להשלים עם ריבונות של לא-מוסלמים על אדמה מוסלמית. לעיקרון זה אין שום יוצאים מהכלל: לא בירושלים, לא בקהיר, לא בבירות ואפילו לא במדריד, ומחר – אולי גם לא בפריס".¹⁸

ברי שאלה הן מטרות מרוחקות, ולדעת בני המערב הן מטרות מפלצתיות. אבל האם אין הן המטרות שמניעות את הקיצוניים ביותר? ברשרת הכיבושים המחודשים שלהם בעתיד, ירושלים נראית בעיניהם חוליה חלשה, למרות שהיהודים עומדים על נפשם והם חזקים. אבל האם לא נהוג לומר שחוזקה של שרשרת הוא כחוזק חולייתה החלשה ביותר? המורים המזוקנים בבת-הספר היסודיים, השייחים אבירי הנקמות, הוציאו מתחת ידיהם צעירים המוכנים למות תוך כדי ירי על ישראל, מצרי או אלגירי או דקירתם. הם מוכנים להניח פצצה ברכבת התחתית של פריס בדיוק כמו באוטובוס בתל-אביב. הם אילצו את הפליטים הפלשתינים, כמו את ההמונים ברחובות קהיר ואלג'יר, לעטות על עצמם רעלות, להימנע משתיית

¹⁴ "ספר מסמכים" שהוגש לעצרת הכללית של האו"ם, הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, ניר-יורק, מאי 1947, עמ' 19-18.

¹⁵ T.E. Lawrence, in *The Round Table*, ספטמבר 1920. צוטט על-ידי Sydney Sugarman, "The Zionist of Arabia: A New Look at T.E. Lawrence," *Jewish Observer and Middle East Review*, 21 February 1969.

¹⁶ Marie Syrkin, *Way of Va-lour* (New York: Sharon Books, 1955), pp 217-218.

¹⁷ ריאיון עם איתן רבין, *הארץ*, 20 בינואר 1988.

¹⁸ *Les Cahiers de l'Orient* (Paris), 3rd quarter 1988.

אלכוהול, לחדול לשמוע מוסיקה מערבית ועוד. אפגניסטן המחישה עד להיכן יכולה אדיקות איסלאמית זו להרחיק לכת. האם אין הם צודקים כשהם חושבים שיוכלו להשיג הרבה יותר מאשר "שלום" ישראל-פלשתיני?

מאז שנות התשעים של המאה העשרים הפכה אפוא "הסכנה מהדרום", לדעת מומחי **נאטו**, לסכנה דומה לאיום הסובייטי בעבר. במאי 1993, ברב-שיח שקיימו אנשי CEPS (Study Center for Strategic Forecasting) – "המרכז ללימודי חיזוי אסטרטגי" ו-AATHEDN (Association of lecture-goers of the Institute of Higher Studies of National Defense) – "אגודת תלמידי המכון ללימודי ביטחון לאומי מתקדמים" הגיעו המשתתפים למסקנה כי הסכנה העיקרית למערב נשקפת מן המזרח התיכון. סכנה זו נובעת מתערובת של דוקטרינה (יסודות איסלאמית), עובדה אסטרטגית (הצטיידות בנשק ובטכנולוגיות מתקדמות), ועובדה סוציולוגית (הריבוי הטבעי המסחרר של האזרחים במדינות מסוימות במזרח התיכון). בפברואר 1995 הכריז וילי קלאס, מזכ"ל ברית **נאטו**, כי

"יש להניח שמאז קריסת הקומוניזם, המיליטנטית האיסלאמית דרומית לים התיכון היא האיום החמור ביותר הנשקף למערב".¹⁹

אחד השלבים בדרך להבנה זו התרחש בסוף שנת 2000, כאשר יחידה של חיל-האוויר הלובי, שסייעה ליחידות של מתנדבים בוסנים, אלבנים ואלג'יריים, התערבה בקוסובו, בתמיכה לדרישות של הלוחמים לעצמאות מסרבית. מקרים אחדים של התערבות אירנית, ב-2001, ברפובליקות סובייטיות לשעבר באסיה התיכונה, ובייחוד באזרבייג'ן, הביאו אפילו לגיבוש עמדה רוסית-אמריקנית-אירופית משותפת. בשנת 2010 הושלמה התפתחות זו כמעט לגמרי. המצב היה בשל להכפפת הקו של קיי ד'אורסיי ושל וייטהול לעמדתם של אנשי הצבא.

המלחמה בין ישראל לערבים היתה אפוא גם שחרור של אירופה, במידה מסוימת. היבשת הישנה השתחררה מהפילוסופיה של מחזור פטרו-דולרים, ומכניעה ללקוחותיה של תעשיית הנשק. למען הדיוק – השווקים העצומים לחימוש מלחמתי התמוטטו, אבל בה בעת נפתחו שווקים משמעותיים הרבה יותר לשיקומו של המזרח התיכון מחורבותיו ולצידו בתשתית אזרחית: תחבורה ציבורית, בתי-ספר, בתי-חולים. אירופה התחרתה על שווקים אלה עם יפן ועם ארצות-הברית, ואפילו היא החלה לסבול ממחסור בכוח-אדם כדי לעמוד בביקושים. שיעור האבטלה בצרפת, בבריטניה, בגרמניה ובספרד ירד כמעט עד לאפס, והן החלו לקלוט עובדים רבים מאירופה המזרחית, מאפריקה ומהעולם הערבי, בעיקר מאלג'יר.

הקונפדרציה

לחמת השחרור הביאה בעקבותיה את השינוי המעמיק, והבלתי-צפוי מכולם, בהקשר הישראלי-פלשתיני. בשנת 2020, עשר שנים אחרי עשיית השלום, חיו שני העמים בשלום זה עם זה, והקשרים ביניהם, שהיו רחוקים מלהיות זמניים, או פרי התרוממות-רוח בת-חלוף, היו איתנים ושימשו דגם ליישוב

סכסוכים שנראו חסרי תקווה, באפריקה, באירלנד ובבלקנים.

ישראל, פלשתיין וירדן כוננו ביניהן קונפדרציה. כל אחת משלוש המדינות החברות בקונפדרציה זו שמרה על ממשלה ועל בירתה: ישראל בירושלים, פלשתיין בחברון וירדן בעמאן. מכוח העיקרון של בינלאומיות אמיתית, לא ביטאה הקונפדרציה היעלמות אומות שונות, או את הכפפתה של אומה אחת לרעותה, אלא דווקא את שיתוף-הפעולה ביניהן. בינתיים התכנסו שלושת הפרלמנטים הלאומיים לישיבת קונפדרטיבית משותפת, חודשיים בכל שנה, בהיכל השלום בירושלים. על אחד מקירות האולם של העצרת הכללית נתלה ציור שתרמה צרפת לקונפדרציה: "מאבקו של יעקב עם המלאך" מאת דלקרואה. הציור סימל את הסכסוך המשפחתי בין אויבים שנגזר עליהם להביט זה בפניו של זה, בסופו של דבר, אויבים שהעומותים האלימים ביניהם הפכו לבסוף לחיבוק.

הקונפדרציה הצליחה לשלב היטב מציאות ואידיאולוגיות שקודם לכן עמדו בסתירה זו לזו. הישראלים חלמו מאז ומתמיד על "ישראל הגדולה" בכל ארץ-ישראל, כפי שהובטח בתנ"ך, ואשר חבר הלאומים הפקיד אותה בידי הבריטים אחרי מלחמת-העולם הראשונה. ארץ-ישראל זו כללה את כל עבר-הירדן המזרחי. הפלשתינים, מצדם, טיפחו תקוות לבלוע את כל ישראל, וכן להשתלט על ירדן, ש-70 אחוזים מאוכלוסייתה הם פלשתינים. "אחרי שנקבל את כל הזכויות שלנו בכל פלשתיין", הכריז זוהיר מוחסיין, חבר הוועד הפועל של אש"ף, "נפעל מיד לאיחוד מחדש של ירדן עם פלשתיין".²⁰ בשנת 2020 דומה היה שאידיאלים מנוגדים אלה הושגו, אם כי בצורות פרדוקסליות. ישראל מילאה בקונפדרציה תפקיד כלכלי וטכנולוגי חשוב, וכן במדינות ידידותיות נוספות כגון מצרים, סוריה, לבנון, עירק ואירן, בעקבות הסכמים אזוריים. מצד אחר, השוק המשותף המזרח-תיכוני פתח נתיבים להשפעה תרבותית ישראלית וערבית, לתעשיות מתקדמות חדשות במצרים, בסוריה ובפלשתיין, ולכוח-אדם ממדינות ערב. אפשר היה לומר, ובצדק, שכל אחד מהאויבים לשעבר יכול לראות את עצמו כמי שניצח במלחמת 2005. משום כך קראו מדינות הקונפדרציה למטבע המשותף שלהן "סלאם" בערבית ו"שלום" בעברית. ב-1920, מאה שנים קודם לכן, חזה לורנס איש ערב, בדיוקנות מדהימה, את הקמתה של קונפדרציה יהודית-ערבית "העשויה להיות מעצמה עולמית. אבל זה לא יקרה בדור שלנו או בדור הבא".²¹

ניצחוננו של תיאודור הרצל

השלוש הביא בכנפיו שינויים מעמיקים בחברה הישראלית. הסכנה אילצה את הישראלים, במשך עשרות שנים, להפנים את הסטריאוטיפים השליליים על עצמם, כפי שתיארו אותם אויביהם, ולאמץ חלק מהתזות של האויבים על עצמם כדי שיהיו מקובלים עליהם – גישה של הכנעה עצמית המתוארת על-ידי מומחים לוויקיטימולוגיה (תורת הקרבן). הם כינו את עצמם "מתנחלים", "מכשול לשלום" ו"מחרחרי מלחמה". היו אפילו ישראלים שהדביקו באחורי מכוניותיהם מדבקות שבהן נאמר "מתנחל טוב הוא מתנחל מתי". במחזה **אפרים**

¹⁹ Michel Gurfinkiel, Israel: Geopolitique d'une paix (Paris: Michalon, 1996), pp. 125-127.

²⁰ בריאיון לשבועון החולני-די Trouw, 31 במרס 1977.

²¹ לורנס, שם.

חזר לצבא השווה המחזאי הישראלי את צה"ל ואת "אנשי הימין הלאומני" לנאצים. המחזה נאסר על-ידי הצנזורה, אבל האגודה לזכויות האזרח דרשה להכיר בזכותו של המחזאי "להתבטא בחופשיות".²² בריאיון שפורסם באפריל 1995 ב**ירושלים**, שבועון מקומי שהופיע בירושלים, השווה פרופסור באוניברסיטה את "המתנחלים" ל-SS ואת ילדיהם – "להיטלר יוגנד":

"החיילים המתנדבים לשרת בשטחים נחשבים לגיבורים, אבל למעשה ניתן להשוות את רוחם של מתנדבים אלה לרוח הגרמנים שהצטרפו ל-SS... ילדי חברון הם בדיוק כמו ה'היטלר יוגנד'. מיום לידתם מנחילים להם את הרעיון שהערבים מרושעים, שיש אנטישמיות, ושכל העולם נגדנו. הם הופכים פרנואידים של 'הגזע העליון'. בדיוק כמו ה'היטלר יוגנד'".²³

המפגשים הידידותיים בין הוועדה של הוותיקן לקשרי דת עם היהדות לבין הוועדה היהודית המקבילה התקיימו בירושלים. במאה העשרים התקיימו הפגישות האלה בדרך כלל ברומא, בבולטימור או בפראג. היחסים בין היהדות לנצרות פסעו פסיעה גדולה קדימה. הקרדינל קרלו מריה מונטיני בא על מקומו של יוחנן פאולוס השני, ואימץ לעצמו את השם הסמלי "יוחנן ה-24", לזכר יוחנן ה-23 אשר כינס את המועצה השנייה של הוותיקן, שם החלה להתפרר "תורת הבוז" הקודמת. מונטיני כונה בידי אויביו "האפיפיור של היהודים", מפני שבאוקטובר 1997 הביע תקווה כי יובל שנת 2000 כולל

"בין תכניו העיקריים אחווה שנתגלתה מחדש בין הכנסייה היהודית, בזווית-ראייה שתכלול מעשה של תשובה".²⁷

בתחילת כהונתו ביקש יוחנן ה-24 מישראל שבירתה תארח את ישיבת הפתיחה של מועצת הוותיקן השלישית, ופרסם שם את איגרתו Pro Judaes. הכנסייה הקתולית הורתה בה על "תורת ההערכה והכבוד" ששורטטה על-ידי ההיסטוריון הצרפתי ז'ול איסאק עוד ב-1947, בימי פרשת סליסברג, והתבססה על העמדות שנקטו לאחר מכן הבישופים הצרפתיים ב-1973 וב-1997, ב"הצהרת דרנסי" שלהם. בירושלים קידם האפיפיור יוחנן ה-24 למעלת קרדינל את הצרפתי ז'אן דה'ז'רדן, שבצעירותו היה אחד ממעצבי ההתחדשות. בני בגין, נשיאה המכובד של ישראל, העניק לו את פרס ישראל, במילים אלה: "יהדות לאנשים כמוך, אנחנו ניצבים בשער".

בה בעת התנהלה דיות (אוסמוזה) טבעית בין יהודי ישראל לעולם הערבי הסובב אותם, בהשפעת זיקות קדומות שנשכחו על-ידי הכול, ונעלמו מן העין זמן רב בגלל הסכסוך הממושך.

אכן, הפריה הדדית בין הציוויליזציות של העם הערבי והעם היהודי, שניהם צאצאי אברהם אבינו, ששורשיהן נעוצים עוד בימי התנ"ך. העברים והערבים קיימו ביניהם קשרים הדוקים זמן רב לפני האיסלאם. מילים ערביות חדרו לטקסטים התנ"כיים והקוראן מכליל מילים עבריות שנלקחו מהתנ"ך ומהתלמוד. לאיסלאם וליהדות יש תכונות דומות: פרסום החוקים בפומבי, רעיון העם הנבחר, תכונותיו של אלוהים (יחיד, רחום, נוקם, קנאי, טוב), העדר קדושים שיתוכו בין אלוהים לאדם, מעלותיהן של התפילה והצום, מילה, איסור אכילת חזיר, שחיטה בטקס מיוחד, ועוד. הוגים יהודיים רבים כתבו את ספריהם בערבית, במיוחד בימי תור הזהב של היהודים בספרד.

זו היתה דמותה של ישראל בשנת 2020, עשרים שנה אחרי "המלחמה לשלום". היא כמעט קרסה נוכח הקמתה של מדינת פלשתיין, אבל שילמה תמורת הישרדותה ב-600 אלף הרוגים ופצועים.

בשנת 2045 דמתה כבר ישראל הרבה יותר ל"אלטנולנד" שחזה תיאודור הרצל ב-1902. ואולי זה היה טבעי: הקיום והעתיד מעוצבים על-פי רצונם של אנשים לא פחות מאשר על-ידי דטרמיניזם עיוור וגיאורפוליטיקה. הרצל תיאר מראש את הגיאיות שתתרחש במזרח התיכון אחרי הקמתה של המדינה היהודית והתפתחותה, וגם לא טעה בנוגע לתאריך. ב-3 בספטמבר 1897, אחרי הקונגרס הציוני

אחרי רצח רבין הושמעה ההאשמה שההסתה של "הימין" נגד "השמאל" השפיעה בעקיפין על הרוצח. לו נרצח מהיג של "הימין", כגון בנימין נתניהו, אריאל שרון, בני בגין או יצחק שמיר, בזמן הפגנה, בידי קנאי "שמאלי", האם הפרופסור שרואיין לעיל בירושלים היה נחשב אחראי?

בישראל עושים שימוש מטורף בכינוי "נאצי". היו ישראלים שהדביקו לפרצופם של יריביהם הפוליטיים מסכה מבזה ומשפילה. ישעיהו לייבוז'קיץ, פרופסור שזכה בפרס ישראל, דיבר על "יודו-נאצים".²⁴

רופא ישראלי אחד, שכתב **בידיעות אחרונות**, התייחס לאינתיפאדה, ואמר שגם בחלומותיו הקודרים ביותר לעולם לא היה מעלה על דעתו כי

"אנחנו, היהודים, נוכל לעשות לעם אחר מה שהגרמנים עשו לנו. אנחנו לא מקימים תאי גזים ואין לנו מנגנון השמדה מאורגן. אבל אנחנו לא רחוקים מזה".

הירחון הצרפתי **Le Monde Diplomatique** העתיק את ההזיות האלה.²⁵

בדונו בנטיות האבדניות הלאה, כתב משה כהן, עיתונאי ישראלי, כי היהודים ניחנו ביכולת "להפנים את התפיסה שהאויבים שלנו מייחסים לנו". הוא הכתיר את מאמרו בכותרת "האויב הוא אנחנו".²⁶

האומה הישראלית חזרה אל שפיות-דעתה. השואה שכמעט חזרה על עצמה ב-2005 שבה וחיזקה את אחדות האומה. בשנת 2020 היו בישראל 8 מיליון יהודים, שהיוו 65 אחוזים מיהדות העולם, ההולכת ומצטמקת במהירות בגלל נישואי תערובת וילודה נמוכה מהממוצע הכללי.

במאה העשרים נאלצה ישראל להיאבק על מרכזיותה מול כובד משקלה של יהדות אמריקה, שנודעה לה השפעה רבה בווינגטון. אבל בשנת 2020 היו כבר באמריקה 16 מיליון תושבים ממוצא ערבי – פי ארבעה מהיהודים, במדינה שבה לבנים ממוצא אירופי עתידים להיות מיעוט בשנת 2050... הארגונים היהודיים הבינלאומיים העיקריים, כגון כל ישראל חברים **הקונגרס היהודי העולמי**, העבירו את משרדיהם הראשיים לירושלים.

²² Avinoam P. Sharon, "The Great Hate Debate," **The Jerusalem Post**, 22 November 1955.

²³ שם, 30 באפריל 1995.

²⁴ Yechayahou Leibovitz, **La Mauvaise conscience d'Israel** (Paris: Le Monde Editions, 1994).

²⁵ "אנשה לשכוח", **ידיעות אחרונות**, 15 בפברואר 1988. צוטט ב-**Le Monde Diplomatique**, March 1988.

²⁶ **Jerusalem Post**, 9 November 1988.

²⁷ Luigi Accatoli, **Quand le pape demande pardon** (Paris: Albin Michel, 1997), p. 79.

שתחיה בשלום עם העולם הערבי, ובלי צבא. התחזית שלו נכזבה, עד שנת 2010.
בסופו של חשבון, ההיסטוריה הגשימה את נבואתו הסופית של הרצל, אבל היא נאלצה לעבור בנתיב ארוך ומפחיד, דרך "הסכמי אוסלו", מדינת פלשתיין, ומלחמה גרעינית וביולוגית.
אילו הפעילו מנהיגי ישראל שכל וולא יצאו ב-1993 לדרך הכוזבת שחייבה את ישראל לויתורים בלתי-מוגבלים כמעט ללא כל תמורה, אפשר היה למנוע זאת ■

הראשון, כתב הרצל ביומנו האישי: "בבזל יסדתי את מדינת היהודים. אם אומר זאת היום בקול רם, אין ספק שיקדמו אותי בצחוק גדול. אבל אולי בעוד חמש שנים, ובוודאי בעוד חמישים שנה, כולם יכירו בכך". הרעיון הציוני נזקק לשמונה חודשים מעל לתקופה שחזה הרצל, והקים את המדינה היהודית ב-15 במאי 1948.

כבר זמן רב מקובל לחשוב שהרצל טעה בנקודה אחת – ואחת בלבד – אבל חיונית מאוד: הוא חזה מדינה יהודית

העיסוק הכפיייתי במקסם עתידי הוא בריחה של מי שאינו מצליח להתמודד עם צרות ההווה.

אריק הופר